

*Младен Вилотијевић
Борђе Ђурић*

МОДУЛАРНИ ПРОГРАМИ СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА НАСТАВНИКА У ФУНКЦИЈИ РЕФОРМСКИХ ПРОМЕНА У ОБРАЗОВАЊУ

1. Уводне напомене

Полазећи од чињенице да је знање систем научних чињеница и генерализација (појмова, правила, закона), наставник је дужан да максимално уважава принцип систематичности. Чак и у најмлађим разредима основне школе, када ученике упознајемо са непосредним окружењем, нема места импровизацијама. Оно што се ученицима каже мора бити научно истинито, мора бити беоучу који ће се логично повезивати са другим беоучима. Знање је систем у коме постоји хијерархија, у коме непосредан утисак, доживљена и опажена чињеница заједно са другим чињеницама исте врсте, води одговарајућим појмовима, судовима и закључцима. У предметној организацији наставе једна област, једна наставна дисциплина је логично структурирана тако да се зна место и улога сваке наставне јединице у оквиру тематске целине и место целине у доказивању неке законитости. Међутим, кад се предмети посматрају као заједничка целина, најчешће изостаје склад. Међу-предметне везе су слабе или изостају. Та расцепканост у настави је озбиљна препрека да ученици целовито схвате природно и друштвено окружење, да га схвате онако какво оно и јесте.

Модуларна организација наставе треба да допринесе да се та слабост елиминише. Целина која се савладава мора бити на само повезана него и у потпуном сагласју са другим целинама. Не сме бити преклапања, празних ходова, поновног прелажења истих путева, непотребног губљења времена и енергије.

2. Модуларни приступ стручном усавршавању наставника

У образовању се увијек постављају два питања: шта и како? Тако је и у модуларном приступу. Треба из тематске структуре одредити (изабрати) шта ће се учити (савлађивати) и како учити. Ако се добро одговори на оба питања и ако се то што је предвиђено доследно реализује, постићи ће се висок учинак и економичност образовног процеса. Модуларни приступ се све више примењује не само у школском раду него и у стручној обуци у фабрикама, у стручном усавршавању запослених. У свету се тражи да се запослени кадар брже и ефикасније образује и дообразује.

2.1. Најважнији захтеви на којима се темељи модуларни приступ су:

- целовити развој (полазника, учесника семинара, курса) – интелектуални, стручни, морални, радни, психосоцијални;
- програмирање засновано на повезаности теорије и праксе;
- програмирање стручног усавршавања наставника темељити на потребама самих наставника, односно на захтевима савремене наставе;
- у програмирању и реализацији модуларног приступа (полазници стручног усавршавања) морају да буду активни учесници. Уместо класичног предавача са њима ради (сарађује) водитељ, организатор.

2.2. Основне категорије модуларног приступа

Модул. То је скуп садржаја који чине логичну целину, тако одабраних да омогућују ефикасно остваривање унапред постављених циљева и задатака. Модулом се предвиђају и поступци које треба користити да би се задаци успешно остварили. Шире посматрано, модулом се може сматрати програм за реализацију једне заокружене целине.

Модуларна јединица. Основни елемент модула (јединица) који заједно са другим елементима чини целину је модуларна јединица. Она се може узети и засебно јер има релативну самосталност, али се приликом обраде мора указивати на чврсту повезаност једне јединице са осталим јединицама које чине модул.

Преструктурирање наставних програма у модуларне програме је битан услов да би се модуларни приступ применио. То значи да се из више програма (на пример, педагогије, дидактике, психологије) може направити један модуларни програм према потребама групе полазника (наставника). Може се, рецимо, модуларно програмирати целина: психолошке, педагошке и дидактичке основе артикулације наставног часа. Да би се томе приступило, треба претходно добро анализирати потребе веће или мање групе полазника и тачно утврдити где су празнине и мањкавости у њиховом знању у односу на практичне захтеве које они треба да остварују.

Модуларни програм је систем (структура) логично повезаних модула подређен унапред постављеном циљу. Ако је реч, на пример, о стручном усавршавању наставника, може се направити модуларни програм о наставном часу (планирање, припреме, одабир метода и наставних средстава, ток часа, систематизација наученог).

Модуларни пакет чине упутства и наставна средства неопходна за реализацију модуларних јединца и модула. Приређивачи у упутствима наглашавају које задатке треба остварити, које методе и поступке применити, која наставна средства користити, које задатке решити. Добро је ако се, уз остале материјале, у пакету налази видео касета или компакт диск.

Већ је речено да припремом и реализацијом модуларног програма треба обезбедити систематичност знања, а битан услов за то је да се оптимално дозира количина материјала, да се користи најпогоднија педагошка технологија и да постоји пуна сарадња наставника (водитеља) и полазника. При одабиру материјала треба кренути дедуктивно, од општих законитости и правила па за њих тражити погодне садржаје који служе као поткрепљење. При томе треба водити рачуна да број примера којима се доказује неко правило не сме бити превелики, али они који су одабрани морају бити прави, репрезентативни.

Приоритет ваља да има оно што је типично из чега се до суштине стиже најкраћим путем.

3. Модуларни програми стручног усавршавања наставника (захтеви)

Модуларни програми за стручно усавршавање наставника имају задатак да помогну наставницима да се оспособе за савремену наставу. То значи да модуларни програми треба да буду тако обликовани да упућују наставнике у такве облике, методе и радне поступке који ће подстицати мисаону активност ученика. Модуларни приступ требало би да обезбеди да учење буде рационално, ефикасно и прилагођено индивидуалним потребама. Зато је неопходно да учесник у стручном усавршавању буде и учесник у одабирању модула, да сам одређује темпо којим ће учити, да повезује теоријске поставке са праксом, да сам пред собом буде одговоран за резултате учења. У том случају неће бити празнина у знању; оно ће бити систематично и логички повезано. Стручњаци истичу да се у модуларној настави, уместо класичног дидактичког троугла учесник – наставник – наставни садржаји, појављује четвороугао који чине учесник (полазник) – наставни садржаји (модуларни програм) – наставна средства (модуларни пакет) – наставник (водитељ, организатор учења).

4. Стандарди организације семинара за стручно усавршавање наставника

Да би се остварила већа ефикасност семинара и обезбедило стицање оперативних знања и способности наставника утврдиће се одговарајући стандарди међу којима и следећи:

- теоријска знања морају бити повезана са практичним, применљивим моделима рада у настави. Свака тема обрађена на информативном мора бити аплицирана и на практичном нивоу у интерактивном раду у малој групи (спој теоријског и практичног). Наставници морају бити оспособљени да стечена знања и практичне моделе рада примене у својој школи, мењајући (или допуњујући) традиционалне иновативним моделима рада у настави;
- Пленарни рад (информативног карактера) одвија се у тзв. већој групи до 35 учесника; Интерактивни рад у малој групи одвија се у групама до 8 учесника;
- За сваку тему у пленарној организацији мора бити припремљена електронска презентација са примерима, моделима и слично. За све учеснике у групи за интерактивни рад мора бити припремљен радни материјал (модели, задаци, примери за рад по узору и слично);

- За поједине носеће теме обавезна је припрема брошура у обиму до 790 страница (договор са организаторима семинара и стручном редакцијом);
- Сви учесници на почетку семинара добијају задатке и литературу за припрему самосталног, завршног рада (елаборат наставног часа на коме се примењује поједина иновација и слично). Завршни рад може бити предвиђен за појединца или групу. Најбољи радови се објављују у часописима: „Методичка пракса“, „Образовна технологија“ и другим а за директоре у часопису „Директор школе“.

5. Закључни став

Програми стручног усавршавања наставника биће сачињени по модуларном приступу. Биће припремљени модули који обухватају најсавременија знања неопходна у практичном раду са ученицима. Више тих модула међусобно повезаних чиниће мозаик који ће бити целина, а сваки од њих успешно ће се уклапати у укупан фонд знања којим располаже наставник. Дакле, еластичност је, такође, једна од важних предности модуларног приступа.

Сваки успешно савладан модул “носи” одређен број кредита, а кредити су услов за лиценцирање (добијање дозволе за рад). Сваки полазник, уз добру сарадњу са водитељем, и озбиљни приступ раду може да савлада припремљене модуле.